

Expertisefunctie Zintuiglijk Gehandicapten

Samenvatting programmatekst 2023-2026

Over de Expertisefunctie ZG

In de Expertisefunctie Zintuiglijk Gehandicapten (ZG) werken instellingen binnen de ZG-sector met elkaar samen. Zij ontwikkelen kennis voor, over en met mensen met een zintuiglijke beperking en wisselen deze kennis uit. Met deze kennis kan er de juiste zorg en ondersteuning geboden worden aan mensen met een visuele, auditieve en/of communicatieve beperking, zodat zij het leven kunnen leiden dat bij hen past.

Er wordt een omgeving gecreëerd waarin innovatie, kennis ontwikkelen en kennis delen en toepassen in de behandeling en ondersteuning van cliënten zo goed mogelijk kan plaatsvinden. Om uiteindelijk te komen tot toepassingen die ervoor zorgen dat de samenleving toegankelijker wordt voor mensen met een zintuiglijke beperking.

De ZG-sector bestaat uit twee deelsectoren. De twee deelsectoren binnen de ZG-sector zijn:

- De deelsector Visueel: Kennis Over Zien.
- De deelsector Auditief/Communicatief: Deelkracht.

Beide deelsectoren zijn een samenwerking van een aantal erkende instellingen en partners.

Kennis Over Zien en Deelkracht werken op basis van een meerjarig deelsectorplan. Beide deelsectoren hebben een eigen plan, waarin onder andere staat wat de zij willen bereiken en hoe ze dit gaan doen. Ook staat er in het plan hoe ze gaan samenwerken met elkaar en andere, niet-erkende ZG-organisaties en domeinen. Meer hierover lees je onder het kopje '1. Het meerjarig deelsectorplan'.

Het programma en de rol van ZonMw

Tot 2015 werd ZG-zorg gefinancierd vanuit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Later werd dit gefinancierd door tijdelijke subsidie van het ministerie van VWS. Vanaf 2019 is ZonMw verantwoordelijk voor de coördinatie, verdeling van de beschikbare financiële middelen en de kwaliteitstoetsing van de Expertisefunctie ZG.

Verlenging van het programma

Begin 2022, aan het einde van de eerste programmaperiode (2019-2022) vond er een onafhankelijke evaluatie plaats van het programma. Met de evaluatie is onderzocht in hoeverre de gewenste programmadoelstellingen zijn behaald. Ook is gekeken naar de rol van ZonMw. Op basis van deze evaluatie heeft de minister van VWS bepaald dat de opdracht aan ZonMw verlengd wordt. De nieuwe programmaperiode loopt van 2023 t/m 2026.

Evaluatie en nieuwe programmaperiode

In de evaluatie zijn 14 aanbevelingen voor de toekomst beschreven. Zie pagina 4 voor de 14 aanbevelingen.

Extra aandacht voor...

In het bijzonder gaat er aandacht uit naar de participatie van mensen met een zintuiglijke beperking en organisaties die deze doelgroep vertegenwoordigen. Er komt in de nieuwe programmaperiode nog meer aandacht voor de rol van ervaringsdeskundigen. Zo zal er nagedacht worden over het opleiden van ervaringsdeskundigen en het gericht inzetten van ervaringsdeskundigen op kennis en vaardigheden, in plaats van alleen op ervaringsdeskundigheid. Ook een marktconforme beloning voor ervaringsdeskundigen kent nog vele knelpunten en vraagt extra aandacht. De Expertisefunctie ZG concentreert zich voornamelijk op praktijk- en toepassingsgerichte kennisontwikkeling en -implementatie. Uit de evaluatie van de eerste programmaperiode (2019-2022) blijkt dat de kenniscirkel¹ in principe in alle projecten goed doorlopen wordt, maar de fase van kennisdeling en implementatie in de nieuwe programmaperiode extra aandacht moet krijgen.

Voor meer informatie en onderbouwing, zie hoofdstuk 2, 3 en 4 van de programmatekst.

¹ De kenniscirkel betreft een cyclisch proces met de volgende onderdelen: programmeren, ontwikkelen, vertalen en toepassen, evalueren, implementeren en overdragen van kennis. De kenniscirkel is het leidend principe voor de inrichting van de Expertisefunctie ZG en dus de (onderzoeks)activiteiten binnen de deelsectoren.

Op hoofdlijnen bestaat het programma uit de volgende onderdelen:

1. het meerjarig deelsectorplan;
2. de erkenningsronde;
3. de onderzoeksrondes;
4. de monitoring en evaluatie.

Per onderdeel staat beschreven welke punten er uit de evaluatie kwamen en wat er verandert.

1. Het meerjarig deelsectorplan

Evaluatie

Beide deelsectoren hebben in de eerste programmaperiode gewerkt vanuit het door hen opgestelde meerjarig deelsectorplan. In de evaluatie is geconcludeerd dat de programmalijnen alle onderdelen van de kenniscirkel omvatten en een goede uitwerking bevatten van de programmadoelstellingen, de aanpak en de activiteiten.

Programmaperiode 2023-2026

Uit de evaluatie blijkt dat de fase van **kennisdeling en implementatie** (het tweede deel van de kenniscirkel) nog meer aandacht vraagt. Om dit te kunnen doen is het programmateam van ZonMw vanaf 2023 versterkt met extra uren voor de communicatiemedewerker en de implementatiespecialist. Zij zullen de deelsectoren ondersteunen in deze focus. Naast het opnemen van kennisdeling en implementatie in de gehele programmaopbouw, worden in de tweede programmaperiode een aantal gerichte activiteiten ondernomen, zoals:

- VIMPs (Verspreidings- en Implementatie Impulsen) voor projecten die eerder zijn gehonoreerd binnen het programma Expertisefunctie ZG, die zijn afgerond, én die relevante uitkomsten hebben opgeleverd die met een extra impuls nog een stap verder naar de praktijk kunnen worden gebracht
- Extra advies voor de deelsectoren van een implementatiespecialist en communicatieadviseur vanuit ZonMw en eventueel extern
- Meer mogelijkheden tot uitwisseling kennis voor de deelsectoren
 - o Met andere ZonMw-programma's
 - o Deelname aan congressen
 - o Deelname aan intervisienetwerk Implementatie
 - o Deelname aan themabijeenkomsten
- Deelname van de deelsectoren aan een training van implementatiespecialisten en -coaches
- Extra ondersteuning voor de deelsectoren vanuit ZonMw voor het organiseren van communicatie en verspreidingsactiviteiten

In de eerste programmaperiode is een kwaliteitsraamwerk ontwikkeld. Hierin staat onder andere wat het gewenste niveau van de kwaliteit is. De komende vier jaar staan in het teken van het stapsgewijs toegroeien naar het gewenste kwaliteitsniveau. Als onderdeel van het meerjarig deelsectorplan bepalen de ZG-expertiseorganisaties in de vorm van een zelfevaluatie het ambitieniveau en het bijbehorende plan van aanpak. Zij voeren jaarlijks een interne kwaliteitstoetsing uit op basis van de sectorbrede kwaliteitscriteria en stellen op basis daarvan zo nodig verbetermaatregelen op. ZonMw zal het proces van kwaliteitstoetsing en opvolging monitoren.

Voor meer informatie en onderbouwing, zie hoofdstuk 4 en 5 van de programmatekst.

2. De erkenningsronde

Evaluatie

In de eerste programmaperiode (2019-2022) zijn er een aantal organisaties erkend als ZG expertiseorganisatie, omdat zij voldeden aan opgestelde erkenningscriteria. Deze organisaties hebben een regierol in de ontwikkeling en uitvoering van de meerjarig deelsector plannen, de onderzoeksvoorstellen en de borging van de kennisinfrastructuur.

- De erkende instellingen uit de deelsector Visueel (Kennis Over Zien):
 - o Bartiméus
 - o Koninklijke Visio
- De erkende instellingen uit de deelsector Auditief/Communicatief (Deelkracht):
 - o Koninklijke Auris Groep
 - o Koninklijke Kentalis

- Nederlandse Stichting voor het Dove en Slechthorende Kind (NSDSK)

De erkende instellingen werken samen met diverse partners aan de uitvoering van de meerjarig deelsectorplannen. In de evaluatie is het erkenningsproces verder onderzocht.

Programmaperiode 2023-2026

De reeds erkende expertise-instellingen hoeven niet opnieuw een aanvraag in te dienen tot erkenning. Zij evalueren zichzelf doorlopend aan de hand van de erkenningscriteria. ZonMw coördineert en toetst deze evaluatie. Daarnaast wordt er een extra erkenningsronde voor nieuwe organisaties georganiseerd. Voor deze ronde start, worden de erkenningscriteria geëvalueerd. Dit doet ZonMw in 2023, in overleg met de reeds erkende ZG-expertiseorganisaties.

Voor meer informatie en onderbouwing, zie hoofdstuk 4 van de programmatekst.

3. De onderzoeksrondes

Evaluatie

In de eerste programmaperiode zijn er gesloten en open onderzoeksrondes georganiseerd. In de gesloten ronde konden erkende instellingen, in consortiumverband onderzoeksvoorstellen indienen die pasten binnen de programmalijnen op thema of doelgroep. In de open rondes was meer ruimte voor innovatie, actuele ontwikkelingen en indiening buiten de programmalijnen om. Deze rondes gaven ook andere (niet-erkende) organisaties de kans om onderzoeksvoorstellen in te dienen. Dit moest wel in samenwerking met een erkende organisatie. Binnen deze gesloten en open rondes werd bovendien nog onderscheid gemaakt in het aan te vragen budget (klein of groot) en de bijbehorende procedure. In de evaluatie is onderzocht hoe de onderzoeksrondes hebben plaatsgevonden en of deze vorm succesvol is geweest.

Programmaperiode 2023-2026

De inrichting van de onderzoeksrondes wordt in de programmaperiode 2023-2026 opnieuw vormgegeven. Vooral de kleine onderzoeksrondes blijkt in de praktijk niet handig, omdat de hoeveelheid werk niet in verhouding is tot het beschikbare budget. Ook het verschil tussen open en gesloten rondes wordt opnieuw bekeken in relatie tot de programmadoelstellingen.

Voor meer informatie en onderbouwing, zie hoofdstuk 4 van de programmatekst.

4. Monitoring en evaluatie

De monitoring van de projecten en het verandertraject zal in de programmaperiode 2023-2026 meer in samenhang gedaan worden. Een duidelijkere taakopdracht voor de programmacommissie en een 'routekaart' voor communicatie over de verschillende programmaonderdelen dragen daaraan bij. Daarnaast vindt in 2025 op aanwijzing van VWS een evaluatie plaats naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het programma om zo de kwaliteit te kunnen waarborgen en zo nodig te kunnen bijsturen.

Voor meer informatie en onderbouwing, zie hoofdstuk 4 en 7 van de programmatekst.

Meer informatie

Dit is een samenvatting van de programmatekst Expertisefunctie ZG 2023-2026. Hierin staat in grote lijnen hoe het programma is vormgegeven. Meer informatie over het programma en de volledige programmatekst is te vinden op de [programmapagina](#) op de ZonMw website.

De 14 aanbevelingen voor de toekomst:

1. Overweeg om het onderdeel 'onderzoeksrondes' te vereenvoudigen tot uitsluitend open rondes.
2. Monitor het gebruik van het aanbod aan kennis- en informatieproducten dat beschikbaar wordt gesteld op de kennisplatforms en de databank.
3. Baken de opdracht en het 'speelveld' voor externe kennisoverdracht naar de maatschappij in de toekomst concreet af.
4. Betrek doelgroep vertegenwoordigende organisaties nadrukkelijker bij de externe kennisdeling.
5. Borg dat meer implementatiekennis/-ervaringen vanuit andere ZonMw-programma beschikbaar komt voor de Expertisefunctie ZG.
6. Definieer en communiceer eenduidig de rol en wijze van inzet van ervaringsdeskundigen in de programmacommissie.
7. Faciliteer in de toekomstige Expertisefunctie ZG de verbetervoorstellen rondom de verdere professionalisering van de inzet van ervaringsdeskundigen.
8. Voorkom dat na afloop van het huidige programma reeds erkende ZG-expertiseorganisaties opnieuw een (volledige) erkenningsprocedure moeten doorlopen.
9. Geef tijdig duidelijkheid over het al of niet toelaten van nieuw erkende expertiseorganisaties.
10. Kom tot een duidelijke/scherpe afbakening van de rol en verantwoordelijkheden van de programmacommissie bij de beoordeling en monitoring van de deelsectorplannen.
11. Zorg voor meer continuïteit en stabiliteit in de ondersteunende en faciliterende functie van ZonMw.
12. Maak een 'routekaart' voor de communicatie voor de gehele programmaperiode.
13. Maak inzichtelijk wat de taakverdeling is tussen VWS en ZonMw in het contact met de deelsectoren in het kader van het Programma Expertisefunctie ZG.
14. Organiseer bij de overgang naar de nieuwe fase een publiek moment waarin (nogmaals) benadrukt wordt dat in beginsel van structurele financiering van de Expertisefunctie ZG sprake is.